ההשפעה על הזולת — „לגדולה שמינהו פרעה על ביתו"[64].

דער ביאור אין דעם בפנימיות הענינים:

דער חילוק צווישן רבי יהודה (ברבי אילעאי) און רבי יוסי[65] איז — ביידע איז ענינם ומדריגתם ספירת המלכות: (רבי) יוסי איז בגימטריא אלקים[66], וואָס שם אלקים גייט אויף מלכות, און (רבי) יהודה איז מלשון הודאה וביטול וואָס דאָס איז ענינה פון ספירת המלכות[67].

איז אָבער דאָ אַ חילוק צווישן זיי: רבי יוסי איז ווי ספירת המלכות איז יורדת אין בי"ע, און רבי יהודה איז ווי ספירת המלכות איז נאָך אין אצילות. [וואָס דער חילוק איז אויך מרומז אין זייערע נעמען: רבי יוסי איז בגימטריא אלקים, דאָס הייסט: (א) ס'איז נאָר שם אלקים, און ניט שם הוי'. (ב) און אין דעם גופא — ניט ווי „אלקים" שטייט בגילוי, נאָר ווי עס שטייט אין אַ „גימטריא" (בהעלם והסתר)[68]. משא"כ יהודה, וואָס אין דעם וואָרט שטייען די אותיות פון שם הוי' און בגילוי[69]].

און דערפון קומט אויך דער חילוק בעניננו: מצד רבי יוסי — ווי מלכות קומט אַראָפּ אין בי"ע — הערט זיך אָן די מעלה אין השפעה ומלוכה על עם;

משא"כ רבי יהודה ברבי אלעאי — שם הוי' בגלוי, ווי מלכות שטייט אין אצילות — מצד די דרגא הערן זיך אָן ביידע ענינים ומעלות: פון איין זייט איז מלכות פאַרבונדן און מיוחד מיט די ספירות שלמעלה ממנה[70], לאידך איז זי אַ שרש ומקור אויף התהוות העולמות, אַראָפּקומען אויך אין נבראים נפרדים.

[בסגנון אחר: ס'איז דאָ דער ביטול אין ספירת המלכות, ועד"ז במלך למטה וואָס ער דאַרף זיין בתכלית הביטול, „כיון שכרע שוב אינו זוקף"[71], און לאידך — די התנשאות פון מלך אויפן עם].

און דעריבער בריינגט אַרויס רבי יהודה ברבי אלעאי ביידע מעלות: סיי די שלימות עצמו, דער יחוד און דביקות מיט אלקות, העכער פון האָבן צו טאָן מיט'ן זולת, „הראשון לקומה"; און אויך די שלימות אין השפעה והתנשאות אויף אַ זולת, „השני לגדולה שמינהו פרעה על ביתו".

(משיחת ש"פ שמות תשל"ז)

וההשפעה להזולת (וראה רמב"ם הלכות יסוה"ת פ"ט ה"ב. ולהעיר מפ"ז ה"ז הנביא אפשר שתהי' כו'), י"ל דבענין הנבואה ישנם ב' הענינים, שלימות דמציאותו הוא, דביקות לאלקות (ראה רמב"ם שם רפ"ז ובפ' חלק שם), שלימות דגילוי אל הזולת. ולהעיר דבשמו"ר פ"א, כ איתא דעת ר"י ד„ותרא אותו כי טוב הוא" — „הגון לנביאות". משא"כ בסוטה שם הוא דעת רבי נחמי', וראה פי' מהרז"ו ויפ"ת שם.

64) „בית פרעה דא הוא סימניך לעילא, ביתא דאתפרעו ואתגליין מני' כל נהורין וכל בוצינין כל מה דהוה סתים מתמן אתגלי" (זח"א רי, א).

65) ראה המשך וככה תרל"ז ספ"פ. לקו"ש ח"ד ע' 1106 ובהערה 18. ח"ה ע' 211 הערה 43.

66) זח"ג רכג, א. פרש"י סנהדרין נו, רע"א.

67) ראה תו"א ויגש מד, א. ויחי מו, א. ובכ"מ.

68) ראה שער היחוד והאמונה פ"א, פ"ז (פד, ב).

69) ראה סוטה יוד, ב.

70) וי"ל שלכן כתב רש"י גם „ברבי אלעאי", „שהוא מלשון העלאה" (תורת לוי"צ ע' קצד) להדגיש ענין העלאה ועלי' המלכות (ושייכותה לספירות שלמעלה ממנה).

ועפמ"ש בתורת לוי"צ שם, דר' אלעאי הוא בחי' בינה — יומתק ביותר, כי „מה שאמר (בזהר שהובא לעיל בפנים) וכלא הוה, רומז על בינה כו' והוא הב' בחי' דפירוש ר' יוסי ור' חייא" (לקוטי לוי"צ לזהר הנ"ל).

71) ברכות לד, ב. וראה דרמ"צ מצות מינוי מלך.

שמות ד

א. אין פסוק[1] „ויאמר אליהם מלך מצרים למה משה ואהרן תפריעו את העם ממעשיו לכו לסבלותיכם" זיינען חז"ל[2] מדייק: וויבאַלד ער איז מוסיף „לכו לסבלותיכם" און עס שטייט „לסבלותיכם"[3] — צו אייער (משה ואהרן'ס) אייגענער אַרבעט, ניט צו „מעשיו", און ניט „סבלותם" (פון פסוק גלייך נאָכדעם) ניט צו דער עבודת פרך פון אַלע אידן — איז מוכח אַז זיי זיינען געווען פריי פון דעם, אַז „שבטו של לוי פנוי הי' מעבודת פרך".

דער רמב"ן[4] איז מבאר, אַז ס'איז „מנהג בכל עם להיות להם חכמים מורי תורתם", און דערפאַר האָט פרעה אויס־געטיילט דעם שבט לוי און זיי באַפרייט פון דעם שעבוד, ווייל זיי זיינען די „חכמיהם וזקניהם" פון אידן[5]; און דאָס האָט פרעה געמיינט מיט „לכו לסבלו־תיכם — לישראל"[6], צו דער אַרבעט פון לערנען[7] און זיין „מורי תורתם" צו אידן[8].

דאָס הייסט, אַז פרעה האָט גע'־טענה'ט צו משה ואהרן: ס'איז גענוג וואָס איר זייט פריי פון שעבוד מצרים און איר קענט אַליין לערנען תורה און לערנען תורה אויך מיט אידן — וואָס דאַרפט איר זיך (אויך) אַריינמישן אין (כללות'דיקן) סדר החיים און מעשים פון די אַנדערע אידן, אַז זיי זאָלן זיך ניט פירן לויטן ציווי וסדר המדינה, ס'איז גענוג אייך וואָס איר לערנט מיט זיי פון צייט צו צייט תורה!

ב. עס שטייט אין זהר[9] אַז חכמת מצרים איז געווען „יותר מכל העולם", און דערצו — איז פרעה אַליין געווען אַ חכם גדול[10]. די טענה פון פרעה איז גע־ווען אַ טענה וואָס האָט אַן אָרט אין שכל העולם:

ע"פ טבע האָבן אידן זיך ניט געקענט באַפרייען פון גלות מצרים, כמאמר רז"ל[11], אַז „לא הי' עבד יכול לברוח ממצרים"; נאָכמער, דאָס איז געווען מתאים מיט דעם סדר ההנהגה מלמע־לה, ווייל דעם אויבערשטנ'ס גזירה פון גלות מצרים איז געווען אויף „ארבע מאות שנה"[12].

און דאָס האָט פרעה גע'טענה'ט: וואָס גייט איר משנה זיין טבע און דעם אוי־בערשטנ'ס דרכים[13]? „לכו לסבלותיכם" — גייט לערנען (די שיעורי) תורה, און לאָזט אידן פירן זיך ווי עס פאַדערט זיך מצד דעם סדר הנהגת העולם.

זאָגט מען אויף דעם, אַז הגם עס איז

---

1) פרשתנו ה, ד.

2) שמו"ר פ"ה, טז. פרש"י עה"פ. וראה תנחומא וארא ו.

3) ראה רא"ם ומשכיל לדוד לפרש"י כאן.

4) עה"פ. ועד"ז בבחיי עה"פ.

5) ראה גם חזקוני עה"פ.

6) ברמב"ן ובחיי הובאה תיבה זו („לישראל") משמו"ר הנ"ל, ובשמו"ר לפנינו ליתא. ולהעיר שברמב"ן גריס בשמו"ר עוד פירוש שליתא בשמו"ר לפנינו.

7) ראה חזקוני שם: רק בתורה הי' כל עסקיהם.

8) אבל כפרש"י: לכו למלאכתכם שיש לכם לעשות בבית. וראה רמב"ן כאן. וע"פ המבואר בפנים (שקאי על עבודת שבט לוי) יומתק יותר הלשון „לסבלותיכם". ולהעיר מראב"ע עה"פ.

9) ח"א קכה, סע"א. ולהעיר ממ"א ה, י ובמפרשים שם.

10) ראה זח"ב נב, ב.

11) מכילתא יתרו יח, יא. פרש"י שם, ט.

12) לך טו, יג.

13) ע"ד טענת טורנוסרופוס הרשע „אלקיכם אוהב עניים כו'" (ב"ב י, רע"א).

לכאורה א טענה צודקת — איז דאָס אַבער טענת פרעה. און אויב מען וואָלט אַנגענומען זיין טענה, וואָלט מען ח"ו פאַרשפילט דעם גאַנצן ענין הגאולה.

וכידוע[14] אז די גאולה האָט געמוזט זיין „בחפזון", ווייל אויב די אידן וואָלטן זיך פאַרהאַלטן אין גלות מצרים אפילו נאָר אויף נאָך א „הרף עין"[15], וואָלט ניט געקענט זיין די גאולה. דוקא דורך דעם וואָס מ'האָט זיך ניט צוגעהערט צו פרעה'ס רייד איז געקומען די גאולה.

אמת טאָקע, אז ע"פ חכמה ושכל האָט זיין טענה אז ארט: אידן זיינען אַבער ניט געבונדן דורך די הגבלות פון שכל וסדר העולמות. און דעריבער, ניט קוקנדיק אויף דעם וואָס גזירת הגלות איז געווען אויף „ארבע מאות שנה", איז די גאולה געווען א סך פריער, איז אַן אופן פון „דילג על הקץ"[16].

ג. די הוראה דערפון איז, אז א איד זאָל ניט טראַכטן: איך לערן דאָך תורה, איז „אני את נפשי הצלתי", ובפרט אז איך גיב נאָך פון צייט צו צייט א שיעור בתורה צו אַנדערע, וואָס איז מיר אויף אַזוי פיל נוגע ווי עס פירט זיך א צווייטער איד — צי ער איז מקיים מצות, אַדער ח"ו ניט. צי ער גיט אַפּ זיינע כוחות צום אויבערשטן, אַדער להבדיל צו „פרעה מלך מצרים" — אויף ענינים גשמיים?

[גשמיות מצד עצמה, אַן דעם חיות אלקי וואָס אין איר, איז עס ווי בויען

14) סי' האריז"ל (ר' שבתי וקול יעקב) הגש"פ סי' מצה זו. צרור המור — הובא בשל"ה מס' פסחים סי' עבדים היינו. ועוד.

15) לשון המכילתא (ורש"י) בא יב, מא־מב. — וע"פ המבואר בס' שבהערה הקודמת מובנת הדגשת חז"ל בזה.

16) ראה פסיקתא דר"כ ופסיקתא רבתי פ' החודש. שהש"ר פ"ב, ח (א).

פיתום ורעמסס „ערי פרעה" — ווי חז"ל[17] זיינען דאָס מפרש: רעמסס, שראשון ראשון מתרוסס... פיתום, שראשון ראשון פי תהום בולעו — עס האָט קיין קיום ניט].

דאָרף מען וויסן זיין, אז דאָס איז (געווען) די השקפה פון פרעה מלך מצרים, וואָס האָט געזאָגט „לכו לסבלותיכם", פאַר דיר איז געגנוג וואָס דו לערנסט תורה; וואָס איז דיר אַזויפיל נוגע די אויפפירונג פון א צווייטן אידן? דאָס איז אַבער ניט קיין סדר ההנהגה פון א אידן, וואָס דערפאַר האָבן משה ואהרן ניט אַנגענומען פרעה'ס טענה.

כשם ווי, בעת מען זעט אז עס ברענט א פייער ר"ל אין א אידישער הויז, וועט דאָך קיינער ניט אַוועקזעצן זיך מיישב זיין, צי ער זאָל עפעס טאָן אויף צו ראַטעווען דעם צווייטן פון פייער; אַדער מאַכן א חשבון: ווי קען איך און וואָס דאַרף איך זיך מישן אין דעם צווייטנס ענינים? יעדער מענטש האָט דאָך זיין סדר החיים וואָס איז אויסגעשטעלט פון דער השגחה עליונה — איז וואָס זאָל איך זיך אריינמישן אין דעם אויבערשטנ'ס דרכים?

ס'איז פשוט, אז יעדער איינער וואָס זעט אַזא פאַסירונג וועט זיך ניט אַריינלאָזן אין א שקלא וטריא, צי דאָס איז אויסגעהאַלטן לויט דער שיטה, אַדער א צווייטער שיטה, נאָר ער וועט באַלד לויפן ראַטעווען דעם צווייטן.

אויב דאָס איז אזוי בעת עס האַנדלט זיך נאָר וועגן חיי עולם הזה, איז כל־שכן ק"ו ווען עס רעדט זיך וועגן חיי עוה"ב און חיי עוה"ז צוזאַמען[18], אז עס

17) סוטה יא, סע"א. שמו"ר פ"א, י.

18) ראה ספרי תצא כג, ח (ורש"י שם, ט). ב"מ לג, א (במשנה).

האָט קיין אַרט ניט צו מאַכן חשבונות — נאָר טאָן אַלץ וואָס מ'קען צו ראַטעווען יענעם מבאר שחת.

ד. כ"ק מו"ח אדמו"ר האָט געזאָגט בשם הבעש"ט[19], אז דער חיוב פון אהבת ישראל באַציט זיך ניט נאָר צו א אידן וואָס ער איז מיט אים באַקאַנט, נאָר די אהבה דאַרף זיין אויך צו א אידן וואָס געפינט זיך ערגעץ בקצוי תבל; און די אהבה דאַרף זיין (ניט סתם „ואהבת", מיט א הגבלה, נאָר) „כמוך": אַזוי ווי מען האָט האַלט זיך אַן הגבלות, אַט אַזוי דאַרף זיין די אהבה צו א צווייטן אידן[20].

— דער רבי האָט דערציילט[21] אַז דער מעזריטשער מגיד האָט זיך געווואונטשן אַז הלואי וואָלט ער געקושט די ס"ת מיט דער זעלבער אהבה וחיבה וואָס דער רבי (דער בעש"ט) האָט געהאַט צו א אידן; און דער רבי האָט מוסיף געווען (בשם הה"מ)[22]: אויב דער בעש"ט וואָלט זייענדיק בעלמא דין געווואוסט וויפל ער טוט אויף מיט זיין קירוב צו אידן, אַזוי ווי ער ווייס דאָס איצטער, וואָלט עס געווען גאָר באופן אחר לגמרי —

און דער „ואהבת לרעך כמוך" דאַרף זיך אויסדריקן אין דעם, אז כשם ווי בא אים אליין — „במוך" — איז דא דער „לכו לסבלותיכם", אז ער געפינט זיך באהלה של תורה ובאהלה של תפלה

19) ראה בפרטיות ס' הערכים־חב"ד ע' אהבת ישראל ע' תרכג ואילך, ושו"נ. קונטרס אהבת ישראל ס"ט ואילך.

20) ראה ס' הערכים שם ערך הנ"ל סעיף ה, ושו"נ.

21) ספר השיחות תש"א ע' 32. תש"ד ע' 163. סה"מ תש"ט ע' 87. היום יום ע' עא.

22) שיחת יום ב' דחגה"ש תרצ"ז — נעתקה בהוספות לכתר שם טוב סי' רלג.

ומצות, אַזוי דאַרף ער עס פועלן אויך בא א צווייטן אידן.

און ווי‌באַלד אז אין הקב"ה בא בטרוניא עם בריותיו[23], איז זיכער אז מען האָט געגעבן אַלעס נויטיגע אויף דאָס אויסצופירן — מען דאַרף נאָר וויסן אז מען טאָר ניט אַפּליגן די ארבעט אויף נאָך א וואָך, א טאָג, אַדער אפילו אויף א „הרף עין". ווייל עס איז רעכט, אז דער הרף עין איז מכריע צי מען זאָל בלייבן אין גלות ח"ו אַדער מען זאָל אויסגעלייזט ווערן און בין — בגאולה שלימה.

ה. און דאָס איז די הוראה וואָס איז נוגע צו די אַלע וואָס זיינען באהלה של תורה, כולל תלמידי הישיבות, און אויך צו אַלע אידן וואָס זיינען בקרן אורה: בשעת מ'זעט אַז ביי א צווייטן אידן איז דער מצב הרוחני ניט כדבעי, ניט געגנוג ליבטיג זאָל מען זיך ניט איינרייידן אַז „אני את נפשי הצלתי", ובפרט אַז מצד דעם וואָס אַלע אידן זיינען א קומה אחת שלימה[24], איז בשעת אַז עס פעלט שלימות אין תומ"צ בא א צווייטן אידן — פעלט עס בא אים און בא אַלע אידן.

תורה זאָגט וועגן אידן: „אתם נצבים היום כולכם לפני ה' אלקיכם ראשיכם שבטיכם גו' מחוטב עציך עד שואב מימיך"[25]. וועגן מען שטעלט אויס סאָל־דאָטן אין א פאַראַד פאַר דעם מלך, איז דער סדר, אז אויב איינער פון די פשוט'ע סאָלדאָטן האָט ניט ווי גע־העריק אויסגעפוצט די קנעפּ פון זיין מונדיר, מאַנט מען ניט (נאָר) בא דעם סאָלדאָט, נאָר מען מאַנט בעיקר בא

23) ע"ז ג, א.

24) לקו"ת ר"פ נצבים. ובכ"מ.

25) ר"פ נצבים.

דעם מפקד ראשי, פֿאַרוואָס האָט ער ניט אויסגעלערנט זיינע סאָלדאַטן, זיי זאָלן וויסן צוצוגרייטן זיך ווי צו שטיין פֿאַר אַ מלך.

מען דאַרף וויסן, אַז ווען „אתם נצבים היום כולכם לפני ה״א״, מאַנט מען ניט (נאָר) בא דעם חוטב עציך ושואב מימיך, נאָר אדרבא דער עיקר מאַנט מען בא „ראשיכם שבטיכם״[26]; און זיי וועלן ניט קענען זיך פֿאַרענטפֿערן דערמיט וואָס זיי זיינען געווען פֿאַרנומען מיט זיך.

26) כמחו״ל (ספרי ורש״י) עה״פ (דברים א, יג) „ואשימם בראשיכם״.

און בשעת אַז אידן וועלן זיך פֿירן ווי אַ קומה אחת שלימה, אַלע אידן צוזאַמען, פון ראשיכם שבטיכם ביז חוטב עציך ושואב מימיך, ס׳איז דאָ דער „ויעשו כולם אגודה אחת״[27],

וועט מען דעמאָלט אַלע זוכה זיין צו דער „לעשות רצונך בלבב שלם״[27], און עס וועט זיין „ה׳ אחד ושמו אחד״[28].

(משיחת שמחת ב״ה״ש תשי״ו)

27) נוסח תפלת ימים נוראים.
28) זכרי׳ יד, ט.

שמות ה

— כ״ד טבת —

א. דער צמח־צדק שרייבט[1] וועגן דער הסתלקות פון אַלטן רבין (נאָכן באַשרייבן בקיצור[2] די טלטולים וואָס דער אַלטער רבי האָט דורכגעמאַכט — אַנטלויפנדיק פון די „צרפתים״ — ביז צו זיין אַנקומען אין (דאַרף) פּיענאַ, „ע״ש וישלח תקע״ג״), אַז „במוש״ק דשמות כ״ג אור לכ״ד טבת כחצות שעה י״א נשבה ארון הקדש מאור ישראל משיח ה׳[3] וכו׳״.

ס׳איז ידוע[4] אַז אַלע מועדי השנה (וי״ל שעד״ז אויך ימי צדיקים[5] — במילא אויך ימי־הולדת און ימי־הילולא פון צדיקים, וכיו״ב) האָבן אַ שייכות צום תוכן פון דער פרשה אין תורה וואָס מ׳לייענט דעמאָלט:

ועד״ז איז אויך פֿאַרשטאַנדיק פון דעם תורה וואַרט פון דעם בעל ההילולא, פון דעם אַלטן רבין, אַז „מען דאַרף לעבן מיט דער צייט״ מיט דער פּרשת השבוע[6].

ובענינו: הגם אַז די הסתלקות פון אַלטן רבין איז געווען „אור לכ״ד טבת״, וואָס איז אויסגעפֿאַלן אין יום א׳ פון פּרשת וארא׳ — דערפון אַבער וואָס דער צ״צ האָט זיך ניט באַגנוגנט מיט אַנצייכענען בלויז דעם זמן פון „אור לכ״ד טבת״ (און אפילו ניט מיט מוסיף זיין דעם טאָג פון וואָך[7] —

1) נדפס במענה לשון (ווילנא, תער״ב. הוצאת קה״ת, תש״י. תשכ״ז) בתחילתו. פסקי דינים להצ״צ בסופו (קה״ת, תשל״ב — קג, א [תמב, א]).

2) בארוכה — במכתב כ״ק אדמו״ר האמצעי (נדפס בבית רבי ח״א פכ״ב. ס׳ התולדות אדה״ז (קה״ת, תשכ״ז. תשל״ו) ע׳ רסד).

3) ראה בארוכה שיחת כ״ד טבת תשל״ב, דיש לומר שג׳ לשונות אלו — „ארון הקדש מאור ישראל משיח ה״ — הן כנגד ג׳ הספירות חב״ד [בינה (ארון הקדש), חכמה (מאור ישראל), (כתר) דעת (משיח ה׳) — ע״י״ש בארוכה] — שהיא (גילוי תורת חסידות חב״ד) „פעולתו אשר עבד בה״ • ו„מעשיו ותורתו ועבודתו אשר עבד כל ימי חייו״ של בעל ההילולא, ש„מתעלה בעילוי אחר עילוי״ בעת ההסתלקות (אגה״ק סי׳ זך וביאורו).

4) ראה שלה״ה חלק תושב״כ ר״פ וישב.

5) להעיר ממש״נ (תהלים לז, יח): יודע ה׳ ימי תמימים גו׳, וראה ביר ר״פ ח״ש. לקו״ד ח״א לה, א.

6) ספר השיחות ה׳תש״ב ע׳ 29-30.

7) וראה בארוכה לקו״ש ח״ו שיחה לכ״ד טבת השייכות של הילולא דאדה״ז לפ׳ וארא.

8) וי״ל טעם ההוספה • — ובהקדים תמי׳: הרי, לכאורה, ה״ז הדגשה לגריעותא — ע״פ מרז״ל (כתובות קג, ב) „מת בע״ש סימן יפה לו במו״ש סימן רע לו״ ? אך הדיוק בזה הוא — „בע״ש סימן יפה לו״, וכדפירש״י: „שיכנס למנוחה מיד״; אבל עבור „צאן מרעיתי״ של נשיא ישראל — הרי אדרבה: מכיון ש„בעת פטירת צדיקי עליון כו״ הוא „עת רצון המתגלה ומאיר בבחי׳ גילוי מלמעלמ״ט

*) ולהעיר, שגם בנוגע להסתלקות כ״ק אדמו״ר (מהורש״ב) נ״ע ל׳ כ״ק מו״ח אדמו״ר הוא „במוצש״ק ויקרא אור ליום א׳ שני בניסן חר״ף בשעה כו״ (חנוך לנער ע׳ 16). וג״כ לא מזכיר פ׳ שלאחרי״ — צו.

**) להעיר מתורה השביעית (מד׳ התורות שאמר מורנו הבעש״ט ש״פ כי תבוא, ח״י אלול, תרנ״ב בג״ע — כפי ששמעתי כ״ק אדמו״ר (מהורש״ב) נ״ע — נעתקו בהוספות לכתר שם טוב ס״ג (ע״פ שיחת כ״ק מו״ח אדמו״ר שמע״צ תרצ״ז)): .. אתם נשיאי ישראל וואָס איר לייגט אונטער אייער תורה ועבודה בשביל טובת הרבים וכו״.